

«Στρατηγικές Οπτικής Σκέψης-Εφαρμογή του Μοντέλου Perkins στη διδασκαλία των Κοινωνικών Επιστημών»

Επιμορφώτρια: Φωτεινή Δημακοπούλου, Σ.Ε. Κοινωνικών Επιστημών
Οκτώβριος, 2023

Θέμα για συζήτηση

Παρατηρείστε την
εικόνα. Τι
βλέπετε;

Τι συναισθήματα
σας προκαλούν
τα χρώματα που
χρησιμοποίησε ο
ζωγράφος;

Ποιον τίτλο θα
δίνατε στον
πίνακα;

«Το άγγιγμα της δασκάλας» του Γάλλου ρεαλιστής ζωγράφος Henri Jules Jean Geoffroy (1853-1924).

Παραδοχές

Στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διεργασίας να βρίσκεται ο μαθητής

Η πορεία προς τη γνώση είναι ευρετική

Η σκέψη συνδέεται με τη δράση

Οι σχέσεις εκπαιδευτικού και μαθητή να είναι αμφίδρομες

Ο τρόπος σκέψης να είναι κριτικός

Αξιοποίηση των τεχνών στη διδακτική πράξη

Μείζον Πρόγραμμα
Επιμόρφωσης
Εκπαιδευτικών
Εκπαιδευτικό
/Επιμορφωτικό Υλικό

Είναι διαθέσιμο στην διεύθυνση:

<http://www.epimorfosi.edu.gr/index.php/2011-05-17-08-43-19/95-2011-05-23-08-45-45>

Η εκπαίδευση μέσα από την τέχνη

Συνίσταται στην παρεμβολή έργων τέχνης σχετικών με το αντικείμενο της διδασκαλίας, στο πλαίσιο επεξεργασίας ενός μαθησιακού αντικειμένου.

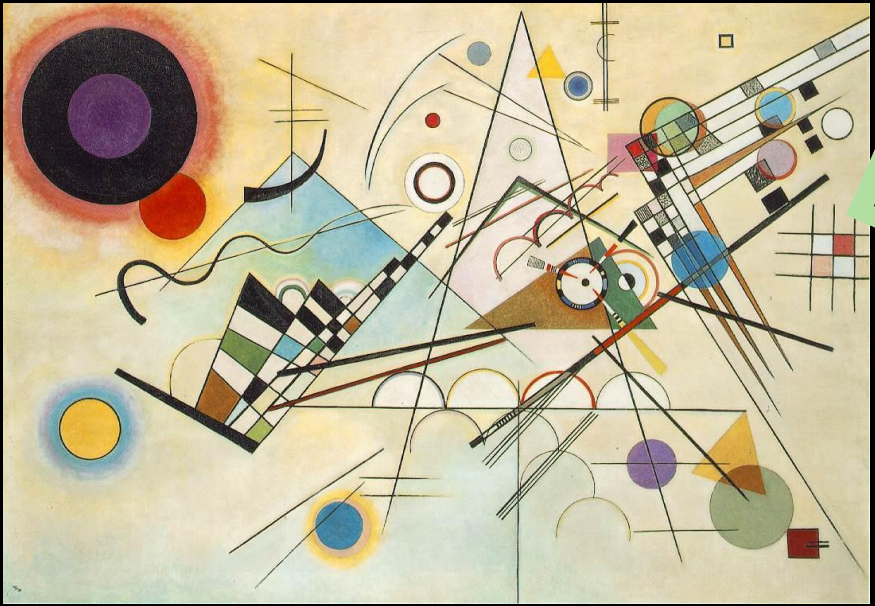
Μέσα από την προσέγγιση των έργων τέχνης τα νοήματα των έργων αποκαλύπτονται, και στη συνέχεια αξιοποιούνται ως αφορμή για την βαθύτερη προσέγγιση των εξεταζόμενων θεμάτων .

Κινηματογράφος
Εικαστικές Τέχνες
Λογοτεχνία
Θέατρο-Παραστατικές Τέχνες
Μουσική

Τα **μοντέλα προσέγγισης έργων τέχνης** παρέχουν ένα θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο ο εκπαιδευόμενος σταδιακά προσεγγίζει ένα έργο τέχνης, εισέρχεται σε τομείς βαθύτερης κατανόησής του ενεργοποιώντας την κριτική και στοχαστική του διάθεση.

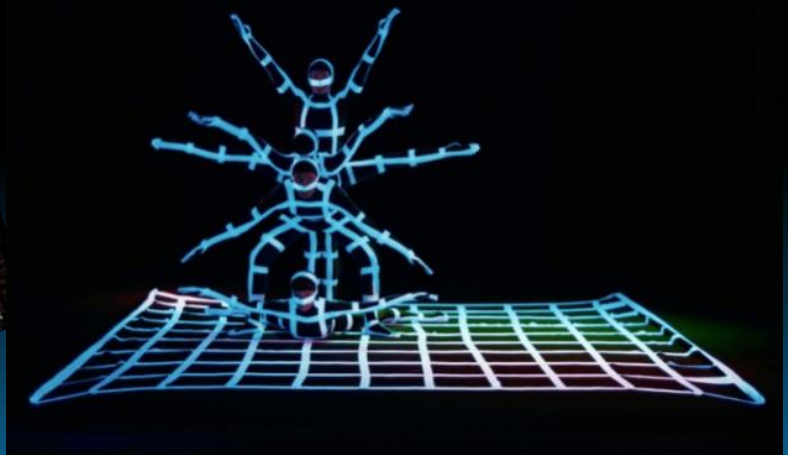
Στη σχετική με το θέμα βιβλιογραφία περιγράφονται τέσσερα μοντέλα. Τα μοντέλα

αυτά είναι των Feldman, Brondy, Anderson και **Perkins**

Vassily Kandinsky
και Γεωμετρία

μυθιστόρημα
λογοτεχνία
μυθιστόρημα,
κινηματογράφος
cinema

Μαύρο θέατρο ή
θέατρο σκιών
και φυσική

Μοντέλο Perkins

The Intelligent Eye: Learning to Think by Looking at Art

- Η προσέγγιση που προτείνει ο D. Perkins, έχει ως στόχο να καλλιεργήσει στους μαθητές/μαθήτριες τη νοοτροπία **του στοχασμού** με αφορμή ένα **οπτικό ερέθισμα** πλούσιο σε πολιτισμικές, συμβολικές και ερμηνευτικές αναφορές (έργο τέχνης).
- Η νοοτροπία αυτή, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, αλλά και την κοινή λογική δεν κατακτιέται αμέσως. **Διεργασίες** σαν κι αυτή που παρουσιάζεται εδώ θα πρέπει να γίνονται συχνά και **επανειλημμένα** αποτελώντας τμήμα της εκπαιδευτικής καθημερινότητας του μαθητή κι όχι εξαίρεση
- Το «μοντέλο» παρουσιάζεται αυτόνομο, έξω από το πλαίσιο των αναλυτικών προγραμμάτων, έτσι ώστε να υιοθετηθεί σε **ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα**

Βήμα βήμα η εφαρμογή

1ο στάδιο: Χρόνος για παρατήρηση

Στην πρώτη φάση ο παρατηρητής, αφιερώνει όσο χρόνο χρειάζεται για να παρατηρήσει όσο καλύτερα μπορεί το έργο τέχνης. Πρόκειται για μια νοοτροπία που θα πρέπει να υιοθετήσει ο παρατηρητής σύμφωνα με την οποία δεν σπεύδει σε ερμηνείες με την πρώτη ματιά, αλλά δίνει όσο χρόνο χρειάζεται στην «αντικειμενική» παρατήρηση. Για το λόγο αυτό τα ερωτήματα που προβάλλονται έχουν ως στόχο τους τον εντοπισμό συγκεκριμένων δεδομένων, την προβολή αποριών, την εκμετάλλευση των ήδη υπάρχουσών γνώσεων.

Ο παρατηρητής θα πρέπει να είναι γενναιόδωρος με την παρατήρησή του. Να την αφήσει να εξελιχθεί, χωρίς να μπει στον πειρασμό να προβεί πρόχειρες εκτιμήσεις και συμπεράσματα.

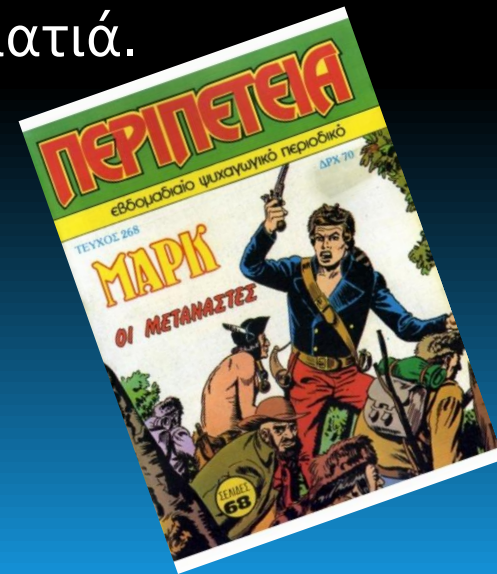
- Εκφράστε τις πρώτες σας παρατηρήσεις, απορίες.
- Υπάρχουν ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά στη φωτογραφία (μορφές, σχήματα κ.ά.).
- Γενικά καταγράψτε τι βλέπετε κυκλώνοντας ενδιαφέροντα σημεία ή κρατώντας σημειώσεις. Αφήστε τον εαυτό σας να θυμηθεί ιδέες, απόψεις, σκέψεις σχετικές με το συγκεκριμένο έργο.
- Ξεκουραστείτε για λίγο (ένα με δύο λεπτά) και επανέλθετε με νέες παρατηρήσεις
- Τι βλέπετε ;

2ο στάδιο: Ανοικτή και περιπετειώδης παρατήρηση

Πρόκειται για την ανοικτή και χωρίς προκαταλήψεις παρατήρηση, η οποία ενεργοποιεί τη δημιουργική ματιά του παρατηρητή.

Εδώ ενεργοποιείται η ανοικτή σκέψη, που δεν ερμηνεύει, αλλά παρατηρεί ακόμα καλύτερα, λαμβάνοντας υπόψη ποικίλες παραμέτρους.

Είναι η σκέψη που δεν παίρνει τίποτα σα δεδομένο, αλλά ανασυνθέτει τα δεδομένα με μια δημιουργική ματιά.

- Τι συμβαίνει εδώ; Φτιάξτε ένα «σενάριο» γι'αυτό που βλέπετε.
- Αναζητήστε τις υπερβολές στο έργο(στο χρώμα, την κίνηση, τις φόρμες, τους όγκους κ.ά
- Αναζητήστε εκπλήξεις. Λάβετε υπόψη σας αυτές τις εκπλήξεις (κυκλώστε τις , μιλήστε γι'αυτές)
- Ψάξτε για συμβολισμούς και μηνύματα. Κάντε συνδέσεις ιστορικές και πολιτισμικές.
- Ψάξτε την ατμόσφαιρα που αποπνέει το έργο. Συζητήστε για την ψυχική διάθεση που σας δημιουργεί....

Η πιο «Σημαντική Αγκαλιά”

Κεντρική νικήτρια φωτογραφία του διάσημου διαγωνισμού φωτοειδησεογραφίας WPPA. Στην διακριθείσα εικόνα του Δανού Mads Nissen, η ογδονταπεντάχρονη Rosa Luzia Lunardi αγκαλιάζεται από τη νοσοκόμα Adriana Silva da Costa Souza, στον οικο ευγηρίας Viva Bem Care Home, Σάο Πάολο, Βραζιλία, στις 5 Αυγούστου 2020.

3^ο στάδιο : Ξεκάθαρη, αναλυτική και εις βάθος παρατήρηση

Στη φάση αυτή οι εκπαιδευόμενοι με βάση τα στοιχεία που συγκέντρωσαν στις προηγούμενες φάσεις εμβαθύνουν στην ερμηνεία του έργου.

Προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις στα ερωτήματα που τους γεννήθηκαν στις δύο προηγούμενες φάσεις.

Παράλληλα εξηγούν, τεκμηριώνουν τις απόψεις τους, εξάγουν συμπεράσματα.

Η αναλυτική παρατήρηση αυτής της μορφής αποτελεί έναν **δεισδυτικό τρόπο** προσέγγισης της πραγματικότητας, ο οποίος ενεργοποιεί τη στοχαστική διάθεση των μαθητών/-τριών

«Casus Belli» του Γιώργου Ζώη

Η εξαιρετική ταινία μικρού μήκους έκανε την πρεμιέρα της στο επίσημο διαγωνιστικό τμήμα ταινιών μικρού μήκους στο **67ο Φεστιβάλ της Βενετίας**, πήρε έξι βραβεία στο **Φεστιβάλ Δράμας 2011** και το **βραβείο καλύτερης μικρού μήκους ταινίας** της **Ελληνικής Ακαδημίας Κινηματογράφου**, ενώ απέσπασε πολλά πρώτα βραβεία και διακρίσεις στο εξωτερικό. Επιλέχτηκε στα επίσημα διαγωνιστικά των μεγαλύτερων φεστιβάλ του εξωτερικού (**Rotterdam, Clermont Ferrand, Tokyo Shorts Shorts, Brussels, Krakow, Palm Springs California, Los Angeles LA SHORT FEST, Era New Horizons, Melbourne IFF** etc) και το ταξίδι της συνεχίζεται μέχρι στιγμής σε πάνω από σαράντα διεθνή φεστιβάλ. Ταυτόχρονα είναι η πρώτη ελληνική ταινία μικρού μήκους που εξασφάλισε διανομή στις γαλλικές αίθουσες ενώ έχει ήδη προβληθεί από τηλεοπτικούς σταθμούς στην **Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία, Αμερική, Φιλανδία, Αυστραλία**.

3^ο στάδιο : Ξεκάθαρη, αναλυτική και εις βάθος παρατήρηση

Γιατί πιστεύεις ότι ο σκηνοθέτης επέλεξε ένα καροτσάκι του supermarket για πρωταγωνιστή;

Επτά ανθρώπινες αλυσίδες-ουρές παρακολούθησες στην ταινία. Στο supermarket, στην είσοδο ενός club, σ' ένα πρακτορείο ΟΠΑΠ, σε ένα ATM τράπεζας, σε μια εκκλησία, σε ένα μουσείο και τέλος σε ένα κοινωνικό συσσίτιο. Υπάρχουν κοινά στοιχεία που συνδέουν τους ανθρώπους αυτούς;

Ο άστεγος σπρώχνει τους ανθρώπους και αυτοί αρχίζουν να πέφτουν όπως ένα νόμισμα. Τι συμβολίζει το ανθρώπινο νόμισμα

Στο τέλος της ταινίας το σκηνικό αλλάζει. Η πολυσύχναστη πόλη έχει μετατραπεί σε έρημο. Ο άστεγος στέκεται μπροστά στο καροτσάκι του supermarket, που είναι γεμάτο με ψώνια. Δεν αγγίζει, δε χρησιμοποιεί τίποτα. Τι νομίζεις ότι σκέφτεται; Τι συμβολίζει η έρημος;

4ο στάδιο: Ολιστική παρατήρηση-Ανασκόπηση της διεργασίας

Στο πλαίσιο της τέταρτης φάσης οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν το έργο στην ολότητά του αξιοποιώντας την εμπειρία της παρατήρησης των προηγούμενων φάσεων.

Αναστοχάζονται και προχωρούν στη γραφή ενός κειμένου σχετικά με όσα βίωσαν κατά τη διάρκεια της παρατήρησης, παρουσιάζοντας σε αυτό τους **μετασχηματισμούς** που επήλθαν στις αρχικές σκέψεις, παραδοχές και υποθέσεις τους για το έργο τέχνης.

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές/τριες μπορούν να χρησιμοποιήσουν ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές όπως δραματοποίηση, συζήτηση στην ολομέλεια, εργασία σε ομάδες κλπ

Η ερμηνεία

Ο σκηνοθέτης Γιώργος Ζώης, έστησε 7 ουρές αναμονής με στόχο να τις ενώσει σε μια ενιαία. Μια πορεία της κοινωνίας του σήμερα, που “έμαθε” στους ανθρώπους να στέκουν υπομονετικά ως καταναλωτές για να φτάσουν στην συνέχεια να στέκουν με την ίδια υπομονή ως άποροι σε ουρές συσσιτίων.

Σούπερμαρκετ, κλαμπ, εκκλησία, πρακτορείο προ πο, ΑΤΜ, συσσίτιο...Οι καταναλωτές “πεινούν” για προϊόντα, διασκέδαση, θρησκεία, τέχνη, λεφτά και στο τέλος πεινούν κυριολεκτικά για φαγητό που του έχουν στερήσει.

Το Casus Belli, που σημαίνει “αφορμή πολέμου”, περνάει καθαρά το μήνυμα της αντίδρασης στις κατασκευασμένες οικονομικές κρίσεις του ίδιου του κεφαλαίου, με την κατάρρευση της παγκόσμιας ουράς αναμονής ως ντόμινο. Συνάμα όπως έχει σημειώσει ο σκηνοθέτης, *στην ουρά της επιβίωσης, όταν ένας απο εμάς πέφτει, τότε θα πέσουμε όλοι.*

Κάθε παιδί είναι καλλιτέχνης. Το θέμα είναι πώς θα παραμείνει καλλιτέχνης μεγαλώνοντας.

~ Pablo Picasso

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Βιβλιογραφία-Δικτυογραφία

Η Μεθοδολογία και τα Εκπαιδευτικά Έγγραφα του ARTiT Lifelong Learning Programme, σ. 29-31
Κόκκος, Α.(2011). Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες, Αθήνα: Μεταίχμιο.
Perkins, D.(1994). The Intelligent Eye: Learning to Think by Looking at Art. California, Los Angeles: The Getty Education Institute for the Arts
Perkins D. (2003), Making Thinking Visible, New Horizons for Learning, U.S.A., available at: www.newhorizons.org
[file:///C:/Users/%CE%A6%CF%89%CF%84%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CE%AE/Downloads/6823-18062-2-PB%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%CE%A6%CF%89%CF%84%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CE%AE/Downloads/6823-18062-2-PB%20(2).pdf)